

Chodník malých netopierov Rákoš

Kraj:	Banskobystrický
Okres:	Revúca
Geomorfologická jednotka:	Revúcka vrchovina
Geologická jednotka:	gemerské pásmo
Chránené územie:	chránený areál Bradlo
Prístup:	bus Rákoš, Jednota a pešo k severu po žltej turistickej značke asi 0,5 km
Východisko:	Rákoš, nad cintorínom
Trasa:	Rákoš, nad cintorínom - okruh po hrebene a juhozápadnom svahu Ostrej skaly, výbežku z vrchu Pri javore (676 m n. m.)
Dĺžka, prevýšenie:	1,6 km, prevýšenie 110 m
Čas prechodu:	1 h
Počet zastávok:	14
Náročnosť:	mierne náročná trasa

Zameranie chodníka: lesnícke, prírodovedné, historické, banícke

Typ chodníka: samoobslužný, okružný, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Trasa vedie v prvej polovici súbežne so žltou turistickou značkou.

Rok otvorenia: 2019

Aktuálny stav: Informačné panely sú v dobrom stave.

Textový sprievodca: nie je

Kontakt: Občianske združenie Rákošská cächa, Rákošská Baňa 256, 049 61 Rákoš, tel. 0950 738 100; Lesy SR, š. p., Lesná správa Ratková, Ratková 203, 982 65 Ratková

Poznámky: (1) Náučný chodník tvoria informačné panely dvoch autorov a majú nejednotný vzhľad a nesúvislé číslovanie, nezhodujúce sa s úvodným panelom, čo v žiadnom prípade neznižuje jeho kvalitu. (2) Na náučnom chodníku sú vybudované altánky, lavičky a preliezky pre deti. (3) Trasa náučného chodníka je vhodná na sezónne (na jar a jeseň) podvečerné pozorovania z opustených baní vylietajúcich rôznych druhov netopierov (viac v hesle Chránený areál Bradlo nižšie).

Upozornenie: Na trase náučného chodníka sa nachádzajú staré banské diela. Vstup do podzemia je zakázaný!

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre terénne vyučovanie prípadne vlastivednú prechádzku, informácie na paneloch sú dobre využiteľné pre vyučovanie.

Odporúčame navštíviť aj neďalekú Banícku expozíciu v Rákošskej Bani a/alebo vysokú pec v Sirku-Červeňanoch (viac info nižšie).

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Rákoš. Maličká obec na južnom Slovensku južne od Revúcej v strednej časti Revúckej vrchoviny na Rákoši, ľavostrannom prítoku Východného Turca. Vznikla ako podhradie pod **hradom Rákoš** (viac v hesle nižšie), o ktorom prvá písomná zmienka pochádza z roku 1318. Pôvodne patrila Bubekovcom, v 17. storočí F. Wesselényimu, v 18. storočí Csákyovcom, v 19. storočí Koháryovcom a Coburgovcom. Obec leží na úpätí vrchu Železník (818 m n. m.) s náleziskami železnej a medenej rudy - vyskytujú sa tu limonit, siderit, hematit, v menšom množstve baryt, pyrit, chalkopyrit, tetraedrit a magnezit. Obyvateľstvo sa tak zaoberalo prevažne ťažbou železnej rudy a jej spracúvaním v hámroch a peciach, ale aj uhliarstvu, povozníctvu a poľnohospodárstvu. Pôvodne povrchové dobývanie rudy lomovým spôsobom nahradila v 16. storočí ťažba podzemnými šachticami. V čase zvýšenej ťažby na základe rozsiahleho geologického prieskumu Rimavsko-muránskej salgótarjánskej železiarskej účastinnej spoločnosti sa v roku 1893 od bane v Rákoši vybudovala 3,6 km dlhá úzkokoľajná železnica do pražiarne rudy v Sirku. Pôvodnú konskú trakciu v roku 1895 nahradila parná, po obnove ťažby v druhej polovici 20. storočia motorová. Pri kopaní základov počas výstavby baníckej kolónie **Rákošská Baňa** - dnešnej časti obce Rákoš - v roku 1895 objavené pozostatky rímskej taviacej pece dokladajú význam lokality už v staroveku. V rozvíjajúcej sa osade začiatkom 20. storočia vznikli dielne, v ktorých sa vykonávala údržba strojných zariadení pre všetky závody Rimavsko-muránskej spoločnosti na Slovensku. Pri budove strojojne bola zlieváreň. V roku 1922 zaniknutá ťažba železnej rudy bola nakrátko v roku 1952 obnovená a v 60. rokoch ukončená (v roku 1968 v obci otvorili vápencový lom). Rákošskú Baňu dnes tvoria tri ulice a kolónia baníckych domčekov. Na požiadanie (tel. 0950 738 100 alebo 0917 064 310) je v budove bývalého hostinca verejnosti k dispozícii **Banícka expozícia Rákošská Baňa** (prezentuje vzorky miestnych hornín, dobové fotografie a predmety spojené s miestnou ťažbou a spracovaním rúd). Vo vlastnej obci je vzácnu historickou architektonickou

pamiatkou rímskokatolícky jednolodový **románsko-gotický kostol Najsvätejšej Trojice** z polovice 13. storočia s polkruhovou apsidou, severnou sakristiou, vzácnymi freskami zo 14./15. storočia a samostatne stojacou barokovou murovanou zvonnicou s drevenou nadstavbou z 18. storočia. Z fresiek raritnou je maľba sediacej postavy žehnajúceho Boha s tromi tvármi a otvorenou knihou Písma (takéto zobrazenie Najsvätejšej trojice sa u nás vyskytuje už len v Ochtinej a Žehre). Archeologický výskum kostola objavil pod jeho murivom zvyšky železiarskych šachtových pecí, používaných do polovice 13. storočia. V centre obce stojí klasicistický evanjelický a. v. kostol z roku 1819 s rokokovo-klasicistickým interiérom s dreveným kazetovým stropom a symbolmi baníctva na priečelí veže.

Chránený areál Bradlo. Chránené územie v strednej časti Revúckej vrchoviny vyhlásené v šiestich drobných lokalitách v zalesnených svahoch v doline Rákoša severne od Rákoša a Turčoka severozápadne od Nandraža v roku 2020 na ochranu podzemných objektov - starých banských diel - na ochranu biotopov druhov živočíchov európskeho významu: podkovára južného (*Rhinolophus euryale*), podkovára veľkého (*Rhinolophus ferrumequinum*), podkovára malého (*Rhinolophus hipposideros*), uchane čiernej (*Barbastellus barbastellus*), lietavca sťahovavého (*Miniopterus schreibersii*) a netopiera brvitého (*Myotis emarginatus*). Areál je zároveň rovnomenným územím európskeho významu (je súčasťou sústavy Natura 2000).

Hrad Rákoš. Zrúcanina hradu severne nad obcou Rákoš v doline potoka Rákoš na zalesnenom fylitmi a zlepenkami budovanom výbežku so strmými svahmi v masíve Železníka. Gotický hrad vybudoval v poslednej tretine 13. storočia Detrik z rodu Ákošovcov. Neskoršími majiteľmi boli Bubekovci a Zápoľskovci. V roku 1567 sa spomína ako opustený. Chýbajúcu studňu nahrádzala v skale vytesaná cisterna. Ruina je voľne prístupná (po zelenej turistickej značke z obce Rákoš).

Vysoká pec v Sirku-Červeňanoch. Historická vysoká pec pri Červeňanoch, miestnej časti Sirku, neďaleko (južne) od hlavnej cesty Ploské - Rákoš vybudovaná v súvislosti s mnoho storočnou ťažbou železnej rudy v oblasti vrchu Železník (818 m n. m.) v strednej časti Revúckej vrchoviny Hrlicko-tapolcsánskou železiarskou účastinnou spoločnosťou v roku 1870. Vysoká pec z lomového kameňa na štyroch mohutných pilieroch s otvormi na prívod vzduchu a na odvod trosky a vytaveného železa v pilierovej časti bola pôvodne vysoká takmer 14 m. Dvadsaťpäť robotníkov tu spracúvalo ročne 10 tisíc ton rudy limonitu a sideritu „predpraženého“ v milieroch, pričom sa vyrábalo až 2 800 t surového železa za rok, vyvážaného okrem Uhorska aj do Rakúska. V roku 1874 tu pre výrobu liatinových výrobkov postavili druhú vysokú pec, vysokú 10 m, s prvou spojenú mostom so spoločným dúchacím zariadením (pre slabú konkurencieschopnosť ju v roku 1878 odstavili). V roku 1883 sa vysoká pec stala súčasťou Coburgovho železiarskeho podniku a v prevádzke bola do roku 1903. V roku 1970 zrekonštruovaná vysoká pec je ako technická pamiatka voľne prístupná verejnosti.

Rákoš (800 m n. m.) - vrch pri Rožňave na južnom okraji Volovských vrchov > pozri Banský náučný chodník Rákoš (uvádzame pre zhodu mien)

Revúcka vrchovina. Pohorie na juhu stredného Slovenska s veľmi členitým pôdorysom i reliéfom ležiace medzi Tuhárom, Poltárom, Rožňavou, Dobšinou, Revúcou, Hnúšťou a Málincom, na severozápade nadväzujúce na Stolické vrchy a krátko i Veporské vrchy a Ostrôžky, na juhovýchode susediace s Juhoslovenskou kotlinou (resp. jej podcelkami Lučenská kotlina a Rimavská kotlina) a Slovenským krasom a na severovýchode s Volovskými vrchmi. Má veľmi pestrý reliéf, čo súvisí s jej tektonickým vývojom a veľmi zložitou geologickou stavbou. Tú predovšetkým na severe tvoria kryštallické horniny, najviac paleozoické ruly, granitoidy a paleovulkanity. V strednej časti sú zastúpené rôzne triasové sedimentárne horniny. V južnej časti sa na neogénnych andezitových tufoch a konglomerátoch vyvinul rozsiahly plochý reliéf (Pokoradzská tabuľa, Blžská tabuľa) s mohutnými kryhovými zosuvmi na jeho okraji na styku s Rimavskou kotlinou. V relatívne menej odolných horninách (napr. neogénnych morských sedimentoch) sú vymodelované brázdy až kotlinky (napr. Lovinobanská brázda, Málinská brázda, Rimavské podolie, Železnícka brázda). Hojný je výskyt

nerastných surovín (magnezit, železné rudy, mramor, mastenec a i.) s bohatou ťažobnou históriou (napr. Tuhár, Lovinobaňa, Cinobaňa, Rákoš, Železník, Jelšava, Lubeník, Nižná Slaná, Vyšná Slaná, Dobšiná). Väčšie nadmorské výšky dosahuje v severovýchodnej časti (Železník 814 m, Magura 883 m, Bučina 858 m a Turecká 953 m na severozápad od Rožňavy). Vrchovinou priečne preteká mnoho vodných tokov - Krivánsky potok, Ipeľ, Poltarica, Rimava, Turiec, Muráň, Štítik a Slaná -, ktorých doliny využívajú dopravné komunikácie. Pôvodne pomerne silno odlesnené územie (lúky a pasienky pri početných nevelkých sídlach aj rozptýleného charakteru) postupne čiastočne zarastá. Prevažne dubové, dubovo-hrabové a bukové lesy majú hospodársky charakter.

Názvy informačných panelov

1. Chodník malých netopierov Rákoš
2. Stromy | Listnaté dreviny | Ihličnaté dreviny (*tri panely*)
3. Milé netopiere
4. Banský podzemný priestor a jeho vzácní obyvatelia
5. Uhliarstvo
6. Huby
7. Stále a sťahované vtáky | Lesné vtáky | Pomáhame vtáctvu našich lesov (*tri panely*)
8. Lesné cicavce
9. Lesné rastliny
10. Voda a les
11. Lykožrút smrekový
12. Farebné značky v lese
13. Baňa Rákoš
14. Les nie je smetisko

Informačné panely v teréne nemajú súvislé číslovanie. Hlavné panely dopĺňajú aj ďalšie, venované miestnym drevinám.

